

Enää ei ole varaa

Taloustieteitä opiskellut ja pari talouskirjaakin kirjoittanut Yleisradion veteraanitoimittaja Seppo Konttinen väitti kysyneensä monelta talousgurulta, miten köyhällä Suomella oli 50-luvuilla varaa hoitaa velvoitteensa mutta ei enää. Viisaat eivät kuulemma ole osanneet vastata. Tällainen höpöttely ammattitoimittajalta lähentelee populismia, johon asiantuntijan ei pidäkään vastata.

Pieni Suomi on kehittynyt itsenäisyytensä aikana huimasti. Nokian lento on tässä jatkumossa vain pieni lisäviipale. Jo autonomian kaudella alkanut ja itsenäisyyden aikana vahvistunut teollistuminen selittää maamme hyvinvoinnin kasvun. Suomeen tuli ulkomailta finlaysoneita, gutzeitteja, hackmanneja ja muita, jotka rakensivat kehittymättömään maahan pelottomasti paperi-, metalli- ja tekstiilitehtaita. Suomenruotsalaiset ja muutamat supisuomalaisetkin rahamiehet seurasivat perässä.

Kyettiin tuottamaan hyödykkeitä, joita ulkomaan ihmiset halusivat ostaa. Tuotteista saatiin enemmän hintaa, kuin niiden tekemiseen oli satsattu. Ylijäämää jäi niin paljon, että voitiin hankkia maahan hyödykkeitä, joita meillä itsellä ei ollut, kuten öljyä.

Pian myös tavallisten ihmisten sallittiin ostaa ulkomailta tuotuja sähkövempelitä, autoja ja muotivaatteita. Ihmiset saivat vaihtaa valuuttaa ja mennä ihmettelemään ulkomaiden elintasoja. Mistä se valuutta tuli? Se tuli viennin ja eritoten teollisuuden ylijäämistä. Jos ulkomaankauppa alkoi tökkiä, puu- ja paperiteollisuuden pamput ehdottivat devalvaatiota ja saivat sen. Taas porskutettiin vähän aikaa.

Mitä on hyvinvointi?

Mitä siis on hyvinvointi tai elintaso? Otetaanpa pari kuvaavaa mittaria ja verrataan Suomea naapuriimme, luonnonvaroiltaan ylivoimaisesti maailman rikkaimpaan valtioon. Elinajanodottemme, noin 81 vuotta, keikkuu maailman 20 parhaan joukossa. Naapurin 69 vuotta on reippaasti sadan huonommalla puolella. Imeväis- ja lapsikuolleisuudessa olemme viiden parhaan maan joukossa, kun naapuri mahtuu hädin tuskin sadan joukkoon. Tällaiset tilastot eivät kuulemma ole oikein suurvallan johtajien mieleen.

Bruttokansantuotteessa Suomi sijoittuu noin sijalle 20. Tilastoa sekoittavat rikkaat öljymaat, joiden johtajien toimilla ei ole osaa eikä arpaa maiden suureen kansantuloon. Suomi pärjää hyvin kehittyneiden maiden joukossa. Tosin ostovoimalla korjatussa kansantuotteessa putoamme muutaman sijan alemmas.

Eräs hyvinvoinnin mitta on viranomaisten, etenkin poliisin luotettavuus. Lahjonnasta julkaistaan luotettavia tilastoja. Suomi ja muut Pohjoismaat komeilevat perinteisesti kärjessä. Rikas itänaapurimme lojuu kaukana sadan huonommalla puolella. Suomessa voi oikeasti pyytää poliisilta apua tarvitsematta pelätä mitä kummallisimpia seuraamuksia.

Lompakotestissä Suomen saldo hipoo sataa prosenttia. Tässä kokeessa mitataan, kuinka todennäköistä on saada kadonnut lompakko takaisin sellaisenaan, jos poliisi on sen löytänyt. Mosambik on kuulemma huonoin, lähentelee nollassa, ja joissakin lähinaapureissammekin tulos on mitä surkein. Lompakotesti ei täytä kunnon tutkimuksen vaatimuksia, mutta suuntaa se antaa.

Mihin meillä oli varaa ennen?

Sodan jälkeen meillä oli varaa neuvolatoimintaan ja äitiyspakkauksiin. Oli varaa ottaa kaikki lapset kouluun ja järjestää heille päivittäin ilmainen ateria. Oli varaa maksaa lapsilisää. Oli varaa hoitaa vaikeat kansantaudit kuten tuberkuloosi. Oli varaa kohtalaiseen perusterveydenhoitoon ja eettisesti kestävään sairaudenhoitoon. Vielä jäi vähän varaa pätevään opisto- ja yliopistotason koulutukseenkin. Ja tarjottiin muitakin tukia kuten

raivausavustusta. Näiden seuraukset näkyvät aiemmin mainituissa tilastoissa, joita maailmalla nyt ihaillaan.

Yhteiskunnalla ei sen sijaan ollut silloin varaa kustantaa puoluetukea, valtiosihteereitä, eduskunta-avustajia, työttömyyskorvauksia, asumistukea, toimeentulotukea, opintorahaa, ateriatukea, yritystukia, energiatukia, starttirahoja, sairaskuljetuksia, kauneusleikkauksia, tekoniveliä, hammashoitoa, kuntoutuslomaa, subjektiivista päivähoitoa, vuorotteluvapaita, aikuiskoulutustukea, parisuhdeneuvontaa, velkaneuvontaa, koulukyytejä, lomaltapaluurahaa, pakettipeltokorvauksia, korkotukia, sotilasavustusta, adoptiotukea, takuueläkettä, hautausavustusta, tulkkaustukea, urheilustipendejä, oikeusapua eikä varsinkaan ostaa lääkäripalveluita vuokrafirmoilta.

Silloin kun Suomella oli varaa ”kaikkeen”, ei ollut nykyajan lukemattomia palveluita ja tulonsiirtoja. Demokratiaan kuuluu metka piirre, joka on kärjistynyt sen kotimaassa Kreikassa. Oppositio puolue lupaa kuun taivaalta, ja kansalaiset uskovat. Vaalivoiton jälkeen osa lupauksista toteutetaan kustannuksista piittaamatta. Seuraavissa vaaleissa homma menee taas mukkelis makkelis. Tällaista menoa täytyy kestää, koska demokratiaa parempaa systeemiä ei ole keksitty.

Uudet vuosien mittaan sovitut edut ovat parantaneet huomasti ihmisten arkea, vähentäneet kipua ja kärsimystä. Samalla kansalaisten itsetuntokin on kohentunut. Hyväksymme ilman muuta – ainakin minä hyväksyn, että kaikki ihmiset saavat esimerkiksi terveydenhoidossa tasavertaisen kohtelun.

Erikoissairaanhoidon kustannukset ovat uusien hoitomenetelmien ja lääkkeiden kehittyessä karanneet käsistä. Kuluneiden kymmenen vuoden aikana erikoissairaanhoidon kulut ovat kasvaneet kansantuloon verrattuna nelinkertaisesti.

Nyt jo nähdään, että varaa nykyiseen hyvinvointiin ja elintasoon ei kohta enää ole. Vaarana on, että meitä kohtaa todellinen pahoinvointi? Verotusta ei voi paljoa kiristää, koska se lamaannuttaisi toiminnan, ja ihmiset jättäisivät ennen pitkää Suomen. Hoitohenkilöiden palkkoja ei voi pienentää eikä vakiintuneita palveluita ja tulonsiirtoja paljoakaan karsia. Se kaikki hyvä on siis hankittava pienemmin kustannuksin.

Miten yhtälö ratkaistaan?

Suomen suurimmat liitoskunnat Salo ja Kouvola ovat ajautuneet tositilanteeseen. Enää ei voi harjoitella, vaan kipeitä toimenpiteitä on tehtävä pian. Salosta kuihtui elektroniikkateollisuus ja Kouvola puunjalostus, ja kuntien tulot romahtivat. Salo joutuu ottamaan lisää lainaa käsittämättömät 60 tuhatta euroa päivässä.

Veroin kerätyt tulot eivät nykyinenolla riitä. Vähemmällä on saatava aikaan enemmän vielä paljon entistä tehokkaammin. Tilanne johtaa vääjäämättä isompien yksiköiden muodostamiseen. Se merkitsee samalla pienten pajojen karsimista, vaikka ne järjestäisivät kuinka hienoa ja yksilöllistä palvelua. Monissa palveluissa päädytään etätoimintaan. Leikataan roboteilla. Huippukalliit vehkeet pitää saada käyttöön vuorokauden ympäri. Kolmatta sektoria tullaan myös huutamaan talkoisiin.

Niin surkeaa kuin se onkin, kallista erikoishoitoa ei vaan voi viedä joka niemeen, notkohon ja saarelmaan.

pajen